

Kultūras ministrija

Informatīvais ziņojums par Latvijas romu integrācijas politikas pasākumu īstenošanu 2012. gadā

Saīsinājumi:

EDSO	Eiropas Drošības un sadarbības organizācija
EK	Eiropas Komisija
EM	Ekonomikas ministrija
EP	Eiropas Padome
ES	Eiropas Savienība
ESF	Eiropas Sociālais fonds
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija
KM	Kultūras ministrija
LM	Labklājības ministrija
LNB	Latvijas Nacionālā bibliotēka
LVL	Lati
LR	Latvijas Republika
MK	Ministru kabinets
NVA	Nodarbinātības valsts aģentūra
NVO	Nevalstiskā organizācija
SIF	Sabiedrības integrācijas fonds
VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
VM	Veselības ministrija

Informatīvais ziņojums par Latvijas romu integrācijas politikas pasākumu īstenošanu 2012. gadā ir sagatavots saskaņā ar Romu integrācijas politikas īstenošanas un koordinācijas konsultatīvās padomes nolikuma 4.2.punktu.

Ziņojums sagatavots balstoties uz KM rīcībā esošo informāciju un līdzatbildīgo valsts iestāžu sniegto informāciju Eiropas Komisijas progresa ziņojuma sagatavošanai, kā arī atbildes nodrošināšanai EDSO Demokrātisko institūciju un cilvēktiesību birojam par rīcības plānu romu situācijas uzlabošanai EDSO reģionā laika periodā no 2008.gada līdz 2013.gadam.

Ziņojumā ir izmantota arī informācija no nevalstiskajām organizācijām, kas darbojas romu integrācijas jomā.

Vispārējā statistika:

Saskaņā ar Tautas skaitīšanas rezultātiem 2011.gadā Latvijā dzīvoja 6489 romi, kas ir par 1716 cilvēkiem mazāk nekā 2000.gadā.¹

Romu izglītības līmeņa salīdzinājums pēc Tautas skaitīšanas rezultātiem

Izglītības līmenis	2000.	2011.
Augstākā izglītība	0.4%	0.8%
Profesionālā vidējā izglītība vai arodizglītība	1.2%	3.5%
Vispārējā vidējā izglītība	6.7%	10.3%
Pamatizglītība	23.9%	36.5%
Zemāka par pamatizglītību	42.5%	45.3%
Nav norādīta	25.2%	-
Neprot ne lasīt, ne rakstīt	-	3.6%

Avots: Centrālā statistikas pārvalde, 2012.

Tautas skaitīšanas rezultāti liecina, ka romu izglītības līmenis ir nedaudz paaugstinājies salīdzinot ar 2000.gadu, bet tomēr tas joprojām ir daudz zemāks par citu mazākumtautību izglītības līmeni.² Izglītības trūkums ir viens no galvenajiem šķēršļiem romu sociālajai iekļaušanai, īpaši nodarbinātības jomā.

Romu tautības reģistrēto bezdarbnieku skaits un raksturojums 2012.gada 31.decembrī

Sadalījums pēc grupām		Kopā	% no kopēja romu reģistrēto bezdarbnieku skaita
Bezdarba ilgums	līdz 12 mēnešiem	357	44,7
	1-3 gadi	239	29,9
	3 gadi un vairāk	203	25,4
Izglītības grupa	pamatizglītība un zemāk par pamatizglītību	689	86,2
	vispārējā vidējā izglītība un profesionālā izglītība	68	8,6
	augstākā izglītība	1	0,1
	nav norādīta	41	5,1
Vecuma grupa	15-24	98	12,3
	25-39	277	34,6
	40-54	326	40,8
	55 un vairāk	98	12,2
Kopā		799	100

Avots: Labklājības ministrija, 2013.

LM sniegtā informācija parāda, ka starp romu tautības reģistrētajiem bezdarbniekiem lielākais īpatsvars ir ar pamatizglītības un zemākas izglītības līmeni 30 līdz 50 gadu vecuma grupā, kuru bezdarba ilgums ir no vairākiem mēnešiem līdz 3 gadiem. 25.4% reģistrēto romu ir ilgstoši bezdarbnieki (vairāk par trīs gadiem).

Cilvēktiesību joma

2012.gadā veiktā Eiroparometra pētījuma dati par diskrimināciju liecina, ka 39% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka valstī izdarītie centieni romu integrācijai nav

¹ Centrālās statistikas pārvaldes dati <http://www.csb.gov.lv/statistikas-temas/tautas-skaitisana-28290.html>.

² Salīdzinoši dati par 2000.gadu ir pieejami pētījumā Romu tiesības uz izglītību: īstenošanas situācija Latvijā. Rīga: IIC, 2011. – 6.lpp.

efektīvi³ un 54 % respondentu piekrīt, ka sabiedrībai būtu ieguvums no efektīvākas romu integrācijas. Tas parāda, ka puse no sabiedrības atbalsta romu integrācijas politikas attīstību un nepieciešamību to uzlabot. Vairāk nekā puse aptaujāto (64%) piekrīt apgalvojumam, ka romu kopiena joprojām ir pakļauta diskriminācijas riskam.

Sabiedrības negatīvo attieksmi pret romu kopieni raksturo Eiroparometra pētījuma dati, ka 26% Latvijas pilsoņu uzskata par nepieņemamu, ja viņu bērnu skolasbiedri būtu romu bērni.⁴

Tiesībsarga birojā iesniegto iesniegumu skaits par diskriminācijas aizlieguma pārkāpumu romu tautības dēļ 2012.gadā:

Informācija par iesniegumu/sūdzību	Tiesībsarga biroja darbība
1) 3 iesniegumi par romu tautības pārstāvju aizskaršanu interneta komentāros;	Visi gadījumi ir izskatīšanas stadijā.
2) 2 iesniegumi par romu diskriminācijas aizlieguma pārkāpumu sociālās palīdzības saņemšanā (mājoklis);	Abi gadījumi ir izskatīšanas stadijā.
3) Iesniegums par aizgādības tiesību atņemšanu un bērnu nodošanu adopcijai romu tautības dēļ.	Sniegts atzinums. Rezultāts: lēmums par bērnu adopciju uz ārvalstīm pieņemts, ievērojot materiālo un procesuālo tiesību normas.
4) Iesniegums par romu tautības diskriminācijas un atstumtības mazināšanai piešķirto finansējuma laika periodā no 2007.-2012.gadam atbilstību Eiropas Savienības pamatnostādņēs un nacionālajos politikas plānošanas dokumentos izvirzītajiem mērķiem un romu kopienas faktiskajām vajadzībām.	Pārbaudīts ES finanšu instrumentu un valsts budžeta līdzekļu, kas tiek piešķirti romu kopienas tiesību aizsardzībai, integrācijai, izlietojuma lietderīgums un atbilstība. Rezultāts: Konstatētas sistēmiskas nepilnības; trūkst finanšu līdzekļu izlietojuma sasaistes ar Eiropas Savienības pamatnostādņēs un nacionālajos politikas plānošanas dokumentos izvirzītajiem mērķiem un romu kopienas faktiskajām vajadzībām. Sniegtas rekomendācijas tālākai darbībai.

Avots: Tiesībsarga birojs, 2013.

Romu kopienas iesaiste politikas plānošanā, īstenošanā un uzraudzībā

Lai nodrošinātu Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādņu 9.sadaļas 1.3.6.7.apakšpunkta izpildi un veicinātu Latvijas romu integrācijas politikas pasākumu kopuma īstenošanu, saskaņā ar KM 2012.gada 6.jūlija nolikuma Nr.6-4-18 „Romu integrācijas politikas īstenošanas konsultatīvās padomes nolikums” 8.punktu KM ir izveidojusi Romu integrācijas politikas īstenošanas konsultatīvo padomi (KM 2012.gada 24.augusta rīkojums Nr.6 - 1-205). Padomes mērķis ir veicināt Latvijas romu integrāciju un novērtēt tās īstenošanu, stiprināt romu kopienas un valsts pārvaldes institūciju sadarbību, kā arī aktivizēt romu kopienas pilsonisko līdzdalību. Padome veic šādas funkcijas:

³ Kopā Eiropas Savienības dalībvalstīs šādi uzskata 45% iedzīvotāju.

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_393_fact_lv_lv.pdf (skatīts 18.03.2013.)

⁴ Kopā Eiropas Savienības dalībvalstīs šādi uzskata 34% iedzīvotāju

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_393_fact_lv_lv.pdf (skatīts 18.03.2013.)

- nodrošina efektīvu romu integrācijas politikas un īpaši Latvijas romu integrācijas politikas pasākumu kopuma īstenošanas pārskatu un rezultātu novērtēšanu;
- sniedz konsultācijas un ieteikumus ministrijai par romu integrācijas nacionālo politiku un ar to saistītiem jautājumiem;
- veicina valsts pārvaldes un romu kopienas sadarbību romu integrācijas politikas īstenošanā un attīstībā;
- sniedz atbalstu ministrijai Latvijas romu integrācijas politikas pasākumu kopuma īstenošanā un attīstībā, kā arī nepieciešamās informācijas sagatavošanā Eiropas Komisijai par nacionālo romu integrācijas politiku.

Padomes sastāvā darbojas KM, IZM, EM, LM, VM, VARAM, Tiesībsarga biroja, SIF, Jelgavas pilsētas domes administrācijas Sabiedrības integrācijas pārvaldes, piecu romu NVO pārstāvji, kā arī biedrību „Latvijas Cilvēktiesību centrs” un „Izglītības iniciatīvu centrs” pārstāvji.

Padomes pirmā sēde notika 2012.gada 19.septembrī. Padomes sēdes ietvaros tika apspriesti jautājumi par romu integrāciju un sniegtas rekomendācijas politikas attīstībai un efektivizācijai, kā, piemēram,:

- veicināt mūžizglītības procesu, t.sk. atbalstot romu studentus augstākās izglītības iegūšanai;
- motivēt pašvaldības turpināt atbalstīt skolotāju palīgu romu praksi izglītības iestādēs;
- nodarbinātības jomā atbalstīt darba devējus, kas pieņem romus darbā;
- nodrošināt labāku un ilgtspējīgāku sociālo palīdzību un pieeju mājoklim tiem romiem, kuri ir pakļauti sociālai atstumtībai;
- veicināt un atbalstīt Latvijas romu unikālās kultūras saglabāšanas un attīstības aktivitātes;
- uzlabot sadarbību starp romu kopienu, t.sk. romu NVO, un valsts iestādēm, nodrošinot tām nepieciešamo atbalstu.

2012.gadā IZM Konsultatīvajā padomē par mazākumtautību izglītības jautājumiem iekļauts organizācijas „Starptautiskā Romu Apvienība” pārstāvniecības pārstāvis Normunds Rudevičs.

2012.gadā Tiesībsargs ir izveidojis Romu konsultatīvo padomi, kuras mērķis ir apzināt romu kopienas viedokli un izvērtēt valsts, pašvaldību, nevalstisko organizāciju veiktos pasākumus romu diskriminācijas novēršanai un atstumtības mazināšanai.

Atbalsts romu integrācijas aktivitātēm, t.sk. romu nevalstiskajām organizācijām

Lai īstenotu Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādņu 9.sadaļas 1.3.6.2.apakšpunktu,⁵ 2012.gadā projektu konkursa „Atbalsts romu kopienas līdzdalības veicināšanai” ietvaros KM atbalstīja divus romu NVO projektus, lai veicinātu romu tiesību aizsardzību un iesaistīšanu darba tirgū.

Biedrības „Romu kultūras centrs” projekta „Praktisko semināru cikls romu kopienas pārstāvjiem piecās Latvijas pilsētās” mērķis ir veicināt romu tautības cilvēku tiesību aizsardzību. Projekta ietvaros 2013.gadā tiks rīkoti semināri ar ekspertu līdzdalību par pilsoņu un iedzīvotāju tiesībām, kā arī par iespējām mazināt romu sociālo atstumtību un nevienlīdzību. Tāpat projekts paredz paplašināt sadarbības veidus starp romu kopienu un pašvaldību iestādēm. Piecu informatīvo semināru cikls notiks Rīgā, Daugavpilī, Valmierā, Jelgavā un Madonā. Šī projekta īstenošanai Kultūras ministrija piešķīrusi 2440 LVL.

⁵ „Dialoga attīstība starp romu kopienas pārstāvjiem, sociālajiem partneriem un NVO (sadarbības projekti romu integrācijai, mentoringa programmas izveide un īstenošana, romu NVO pārstāvju apmācība).”

Biedrības „NEVO DROM D” projekta „Izaicinājumi romu sociāli ekonomiskajai integrācijai Daugavpils novadā” mērķis ir veicināt romu kopienas pārstāvju dialogu ar darba devējiem, lai attīstītu sadarbību romu iesaistīšanai darba tirgū, kā arī kopumā veicināt romu integrāciju un sekmēt starpkultūru dialogu. Projekta ietvaros 2013.gadā Daugavpilī plānots organizēt apaļā galda diskusiju, kurā piedalīsies romu aktīvisti un NVO pārstāvji, darba dēvēji un eksperti romu nodarbinātības jautājumos. Šī projekta īstenošanai Kultūras ministrija piešķirusi 1000 LVL.

2012.gadā dažādu programmu un projektu ietvaros ir īstenoti vairāki uz integrāciju vērsti pasākumi, kuros tika iesaistīti romu kopienas pārstāvji, īpaši bērni un jaunieši.

Biedrība „Attīstības centrs ģimenei” 2012.gadā turpināja īstenot projektu „Kopienas centra izveide „Par bērniem draudzīgu Maskavas forštati””,⁶ kura mērķis bija veicināt pilsoniskas sabiedrības attīstību vienā no nelabvēlīgākajām teritorijām nacionālā mērogā un mazināt sociālās atšķirības, nodrošinot mazaizsargāto un nabadzīgo bērnu dzīves kvalitātes paaugstināšanu, veicinot bērnu individuālo prasmju un radošo spēju attīstību, nodrošinot sociālā atbalsta pakalpojumus reintegrācijas procesā, kā arī īstenojot inovatīvas aktivitātes un metodes bērnu sociālās atstumtības mazināšanā. Projekts bija mērķēts uz 400 riska grupas dažādu tautību bērniem no trūcīgām ģimenēm, ar īpašām vajadzībām, nepilngadīgiem likumpārkāpējiem, vardarbībā cietušiem, t.sk. romu bērniem.

Saskaņā ar biedrības „Attīstības centrs ģimenei” sniegto informāciju, projektā piedalījās 12 romu bērni vecumā no 11 līdz 18 gadiem, kuri pārsvarā darbojās radošajās nodarbībās (deja, māksla) un apguva praktiskās iemaņas, kas vajadzīgas darba tirgum (jaunieši vecumā no 16 gadiem). Konkrēto bērnu vecāki ir izmantojuši arī sociālā darbinieka palīdzību un saņēma konsultācijas (5 reizes).

Biedrība „Me Roma” sadarbībā ar Daugavpils vācu biedrību „ERFOLG” ar programmas „Jaunatne darbībā” atbalstu 2012.gadā īstenoja projektu „Būsim skanīgi un skanēsime visapkārt!”⁷ Projekta ietvaros tika izveidots romu jauniešu deju ansamblis „Me Roma” (trijās vecuma grupās 10 – 15 gadi, 15 – 20 gadi un 20 – 30 gadi) un sastādīta deju un dziesmu programma. Ansamblis veiksmīgi piedalījās pilsētas svētkos un dažādos pasākumos, koncertos. Projekta laikā tika organizētas radošās darbnīcas, kur dalībnieki izgatavoja piespraudes no organzas un apleznoja glāzes Līgo svētkiem. Kā arī tika organizēti latviešu valodas intensīvie kursi jauniešiem (apmācībās piedalījās 6 romu dalībnieki). Noslēguma pasākumā visiem klātesošajiem tika prezentēta romu tradicionālie ēdieni.

Sākot ar 2012.gada 1.septembri biedrība „Izglītības iniciatīvu centrs” ESF 1.5.2.2.2.apakšaktivitātes „NVO administratīvās kapacitātes stiprināšana” ietvaros īsteno projektu „Koalīcija mazākumtautību politiskai līdzdalībai valsts sektorā”.⁸ Viena no projekta

⁶ Finansējums projektam piešķirts Latvijas un Šveices sadarbības programmas grantu shēma „NVO fonds” atklātā projektu konkursa ietvaros (06.12.2010. līguma Nr. 2010.CH04/mac-88/11; kopējais finansējums ir 82800,00 LVL). Projekta īstenošanas laiks: 2011. gada 1. janvāris līdz 2012. gada 30. jūnijs.

⁷ Projekta mērķi bija: aktīva dzīves veida popularizācija projektā iesaistītas jaunatnes vidē; romu kopienas kultūrmantojuma un etniskās identitātes saglabāšana un attīstība; kulturkontakta attīstība starp romu kopieni un citām etniskajām, sociālajām un reģionālajām grupām; starpkultūru dialoga veicināšana. Projekts norisinājās no 8.03.2012 līdz 31.08.2012. (09.02.2012. līguma nr. LV-12-162-2011-R5). Vairāk par projekta aktivitātēm skatīt <http://www.erfolg.lv/index.php/de/veranstaltungen/veranstaltungsarchiv/318-darbbas-prskats-par-2011-2012-gadu-.html?start=4> (skatīts 18.03.2013.).

⁸ Projekta mērķis ir stiprināt mazākumtautību un citu NVO kapacitāti aktīvai un kvalitatīvai etnisko minoritāšu tiesību un sabiedrības interešu aizstāvībai lēmumu veidošanās procesos. Projekta aktualitāte balstās uz to, ka mazākumtautību organizācijām Latvijā ir kritiski zema pilsoniskās līdzdalības pakāpe, jo līdz šim katra organizācija ir darbojusies savu iekšēji šauru interešu robežās. Piešķirtais finansējums ir 21 526,77 LVL. Projekta

mērķa grupām ir romu NVO, kas darbojas interešu aizstāvības jomā - Jēkabpils romu biedrība „Šatra” un Jelgavas pilsētas un rajona čigānu biedrība „Romanu čačipen”. Projekta rezultātā plānots izveidot Vislatvijas mazākumtautību koalīciju, kas nodrošinās tajā iesaistīto NVO aktīvu un kvalitatīvu līdzdalību reģionālajā un valsts līmenī, kā paaugstināt izpratnes līmeni par līdzdalības priekšrocībām un interešu aizstāvības formām.

Nodarbinātības un sociālās iekļaušanas joma

Statistikas dati par nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļautajiem iedzīvotājiem (pēc EUROSTAT metodoloģijas) sociālo pakalpojumu, sociālās palīdzības, valsts sociālo pabalstu un sociālās apdrošināšanas pabalstu, kā arī pensiju saņēmējiem netiek izdalīti pēc tautības.

Sociālās iekļaušanās jomā romi ir viena no mērķa grupām ESF līdzfinansētās 1.4.1.2.4. apakšaktivitātes „Sociālās rehabilitācijas un institūcijām alternatīvu sociālās aprūpes pakalpojumu attīstība reģionos” ietvaros.

Minētajā apakšaktivitātē 2012.gadā notiek četru projektu īstenošana (no kuriem viens ir noslēdzies 2012.gada 30.septembrī) par kopējo summu LVL 378 729,91, kuru mērķu grupa ir arī romi.

Nr. p.k.	Projekta nosaukums	Projekta īstenoātājs	Piešķirtā finansējuma apmērs	Projekta izpildes periods	Projekta rezultāts	Projekta mērķis
1	Sociālās rehabilitācijas programmu izstrāde un ieviešana dienas centrā Jūrmalas pilsētā dzīvojošo romu tautības iedzīvotājiem	Jūrmalas pilsētas pašvaldības SIA „Veselības un sociālās aprūpes centrs – Sloka” sadarbībā ar Latvijas Čigānu nacionālās kultūras biedrību	100 000 LVL	01.04.2011.-31.03.2013.	Pilnveidotos sociālās rehabilitācijas pakalpojumus saņems <u>400 romu tautības personas</u> . Projekta īstenošana turpinās 2013.gadā.	Projektā plānots izstrādāt un ieviest sociālās rehabilitācijas programmu Jūrmalas pilsētā dzīvojošiem romu tautības cilvēkiem, un tādējādi veicināt viņu sociālās funkcionēšanas spēju atjaunošanu, zināšanu un sociālo prasmju apguvi, sniegt iespēju aktīvi un saturīgi pavadīt brīvo laiku, mazināt romu sociālo atstumtību un veicināt viņu veiksmīgu integrāciju sabiedrībā un iekļaušanos darba tirgū.
2	Alternatīvu sociālās rehabilitācijas pakalpojumu un atbalsta pakalpojumu kopums Ventspils vakara vidusskolas bērniem un jauniešiem, tai skaitā romiem	SIA „Corporate Services”(agrākas nosaukums - SIA „HR Consulting”) sadarbībā ar Ventspils pilsētas domes Izglītības pārvaldi	100 000 LVL	01.04.2011.-30.09.2012.	Pilnveidotos sociālās rehabilitācijas pakalpojumus saņēma 86 romi. Projekts ir noslēdzies. Par projekta rezultātiem skatīt tālāk šajā sadaļā.	Projekta tiešais mērķis ir attīstīt sociālās rehabilitācijas pakalpojumus Ventspils pilsētā, lai pilnveidotu bērnu no maznodrošinātām un trūcīgām ģimenēm, t.sk., romu, un personu ar nepietiekamām, zemām vai darba tirgum neatbilstošām zināšanām un prasmēm sociālās un funkcionālās prasmes un palielinātu tās nodarbinātību un integrāciju sabiedrībā.

Īstenošanas laiks 01.09.2012.-31.08.2013. Vairāk informācijas par projektu skatīt http://www.iic.lv/lv/projekti/koalicija_apraksts.html#koalicija (skatīts 18.03.2013.).

KM_020513_romi; Informatīvais ziņojums par Latvijas romu integrācijas politikas pasākumu īstenošanu 2012.gadā

3	„Sociālās rehabilitācijas programma Jelgavas pilsētā dzīvojošām romu tautības ģimenēm ar pirmsskolas vai skolas vecuma bērniem”	Jelgavas pilsētas dome sadarbībā ar pašvaldības iestādi „Jelgavas sociālo lietu pārvalde”	78 729,9 1 LVL	01.01.2012.- 31.12.2013.	Jelgavas pilsētā dzīvojošas romu tautības ģimenes ar pirmsskolas (no 6 gadu vecuma) un jaunākā skolas vecuma bērniem – kopā 50 personas saņems sociālās rehabilitācijas pakalpojumus. Projekta īstenošana turpinās 2013.gadā.	Projektā plānots attīstīt jaunu sociālo pakalpojumu Jelgavas pilsētā, lai mazinātu romu tautības pārstāvju sociālo atstumtību, iesaistītu tos izglītību un nodarbinātību veicinošās aktivitātēs, integrētu sabiedrībā.
4	Latvijas Sarkanā Krusta sociālās rehabilitācijas pakalpojumu kopums higiēnas centrā Jūrmalā	Biedrība „Latvijas Sarkanais Krusts”	100 000 LVL	02.01.2012.- 31.12.2013.	Pilnveidotos sociālās rehabilitācijas pakalpojumus saņems 400 personas, <u>tajā skaitā 40 romu tautības personas.</u> Projekta īstenošana turpinās 2013.gadā.	Projekta tiešais mērķis ir piedāvāt Jūrmalas pilsētas Kauguru un Slokas sociālās atstumtības riskam pakļautām iedzīvotāju grupām (t.sk. pirmspensijas un pensijas vecuma personas; ģimenes ar bērniem, kas pakļautas sociālās atstumtības riskam, jaunieši pēc ārpusģimenes aprūpes; personas ar funkcionāliem traucējumiem; bezpajumtnieki; personas pēc ieslodzījuma vietām; romi) kvalitatīvu sociālo un rehabilitācijas pakalpojumu kopumu, izveidojot higiēnas centru un papildinot to ar prasmju un darba iemaņu apgūšanas aktivitātēm.

Avots: LM, 2013.

2012.gadā ir noslēdzies projekts „Alternatīvu sociālās rehabilitācijas pakalpojumu un atbalsta pakalpojumu kopums Ventspils vakara vidusskolas bērniem un jauniešiem, tai skaitā romiem”, ko īstenoja SIA „Corporate Services” sadarbībā ar Ventspils pašvaldības domi un Ventspils vakara vidusskolu. Saskaņā ar SIA „Corporate Services” sniegto informāciju, kopumā projektā piedalījās 200 personas – bērni no maznodrošinātām un trūcīgām ģimenēm un jaunieši ar nepietiekamām, zemām vai darba tirgum neatbilstošām zināšanām un prasmēm. No visām mērķa grupas personām 86 personas (43% no kopējā dalībnieku skaita) bija romu tautības, t.sk. 46 personas bija sievietes, 40 – vīrieši. Visi projektā iesaistītie romi bija vecumā no 6 – 26 gadiem un mācījās Ventspils vakara vidusskolā.

Romu tautības bērni un jaunieši tika iesaistīti šādās projekta programmu aktivitātēs:

- 1) *Motivācijas programmas* aktivitātēs, kuras mērķis bija motivēt romus turpināt izglītību, pilnveidoties un iekļauties sabiedrības dzīvē. Aktivitāšu ietvaros romi (gan

individuāli, gan kopā ar vecākiem) saņēma sociālā darbinieka un psihologa konsultācijas un piedalījās dažādās nodarbībās par tādām tēmām kā – saskarsmes, t.sk. lietišķās saskarsmes prasmju un personisko resursu apzināšanās; konfliktu risināšanas prasmju attīstība; personisko resursu apzināšanās un izpratnes, pašmotivācijas, mērķu izvirzīšanas un mērķu sasniegšanas prasmju pilnveidošana; aktualitātes darba tirgū un izglītošanās iespējas.

- 2) *Sociālās rehabilitācijas programmas* aktivitātēs, kas mērķētas uz romu sociālo iekļaušanu. Aktivitāšu ietvaros romu bērni un jaunieši iesaistījās nodarbībās par šādām tēmām: mūzikas terapija, t.sk. mūzikas instrumentu apgūšana (ģitāra), dziedāšana; vizuālās mākslas terapija (zīmēšana, trauku apgleznošana, veidošana); deju un kustību terapija; atkarību (vielu, azartspēļu, datora) profilakse, reproduktīvā veselība un ģimenes plānošana, personiskā higiēna; informācijas tehnoloģijas – datorlietošanas prasmju pilnveidošana, iemācoties ievērot drošības pasākumus un programmu legalitāti; dabas produktu izmantošana ikdienas pārtikā un veselīga dzīvesveida paradumi. Papildus romu bērni un jaunieši apmeklēja dažādus kultūras pasākumus, brauca ekskursijās un piedalījās aktīva brīvā laika pavadīšanas pasākumos. Tāpat bērniem bija iespēja iesaistīties arī vasaras nometnēs, kur viņi gan guva jaunas zināšanas, gan attīstīja dažādas prasmes, gan arī aktīvi pavadīja savu brīvo laiku.
- 3) *Sociālās rehabilitācijas programmas* aktivitātēs, kas mērķētas uz romu konkurētspēju un veiksmīgu iekļaušanos darba tirgū un tālākizglītību. Aktivitāšu ietvaros romu bērni un jaunieši iesaistījās šādās nodarbībās: personīgo darba prasmju un spēju novērtēšanas, interešu apzināšanas un mērķu izvirzīšanas darbnīcā; karjeras konsultāciju darbnīcā; CV, motivācijas vēstules izstrādes un darba interviju testu aizpildīšanas darbnīcā; Karjeras iespēju dienu pasākumos; diskusijā par vienlīdzīgu iespēju aspektiem darba ņēmēju un darba devēju attiecībās, kā arī darbinieku savstarpējās attiecībās.

Projekta rezultāti nākotnes attīstībai: Projekta ietvaros sociālais darbinieks un psihologs sniedza atbalstu romu jauniešiem un bērniem sociālo un psiholoģisko problēmu risināšanai gan ģimenē, gan ārpus skolas, gan vienaudžu vidē. Projekta rezultātā romu bērni un jaunieši ir attīstījuši savas prasmes izmantot aktīvas un veselīgas brīvā laika pavadīšanas iespējas. Tāpat jaunieši ir saņēmuši zināšanas par iespējām apgūt profesionālo un augstāko izglītību, apzinājuši savas intereses profesijas un darba vietas izvēlei, izstrādājot karjeras plānu, kā arī apguvuši CV izstrādes prasmes un uzstāšanās prasmes darba intervijās. Šādas iemaņas un zināšanas nākotnē veicinās romu integrāciju darba tirgū. Projekta aktivitāšu laikā jaunieši ieguva zināšanas par vielu, azartspēļu, datora atkarībām, to kaitīgumu un ietekmi uz veselību un dzīves kvalitāti.

Lai arī bezdarba mazināšanas jomā netiek īstenoti specifiski projekti un pasākumi romu tautības pārstāvju atbalstam, tomēr NVA reģistrētajiem bezdarbniekiem – romiem, līdztekus citu bezdarbnieku grupām, ir pieejami Bezdarbnieku un darba meklētāju atbalsta likumā noteiktie aktīvās darba tirgus politikas pasākumi (turpmāk – ADTP pasākumi).

Informācija par romu bezdarbnieku iesaisti dažādos ESF un valsts budžeta finansētajos ADTP pasākumos 2012.gadā (uzsākuši dalību pasākumos)

Pasākuma veids	Iesaistīto romu skaits	% no pasākumu uzsākušo personu skaita
Apmācību pasākumi		
Profesionālā apmācība, pārkvalifikācija un kvalifikācijas paaugstināšana	20	0.5%

Neformālā apmācība (t.sk. valsts valoda)	77	0.8%
Konkurētspējas paaugstināšanas pasākumi	309	0.6%
Nodarbinātības pasākumi		
Pasākumi noteiktām personu grupām	1	0.1%
Atbalsts jauniešu brīvprātīgajam darbam	2	0.3%
Algoti pagaidu darbi	345	1.5%
Kompleksie iekļaušanas pasākumi		
Grupu nodarbības	25	0.8%
Konsultācijas	76	0.9%
Kopā konkrētajos pasākumos iesaistījušos skaits	855	0.8%

Avots: NVA, 2013.

Ir jāņem vērā, ka iepriekšminētā informācija nav uzskatāma par pilnīgi precīzu, jo personai, reģistrējoties NVA par bezdarbnieku vai darba meklētāju, nav obligāti jānorāda sava piederība kādai tautībai. Vienlaicīgi informējam, ka NVA uzskaitē atrodas tikai daļa no darba meklētājiem – tās ir personas, kas ieguvušas bezdarbnieka vai darba meklētāja statusu, lai ar NVA atbalstu atgriezties darba tirgū.

Nelielā apsekojuma grupa neļauj arī precīzi noteikt romu tautības pārstāvju īpatsvaru (procentus) reģistrēto bezdarbnieku kopskaitā. NVA neveic atsevišķi izlietotā finansējuma uzskaiti pa mērķa grupām un norādītais romiem sniegtais finansiālais atbalsts ir aprēķināts, ņemot vērā pasākumā iesaistīto romu īpatsvaru un kopējo attiecīgajā periodā pasākuma īstenošanā izlietoto finansējumu, līdz ar to sniegtie finanšu dati ir uzskatāmi par indikatīviem.

Izglītības joma

Pēc IZM datiem 1198 romu bērni mācās izglītības iestādēs (2012.g.), kas ir 0,5 % no visiem izglītojamajiem Latvijas skolās.

Pašvaldības un izglītības pārvaldes regulāri sūta informāciju IZM par katru romu bērnu. Pēc saņemtajiem datiem ir konstatētas romu bērnu problēmas dažos priekšmetos – latviešu valodā, matemātikā, dabas zinībās, angļu valodā u.c. 224 romu skolēniem ir pagarināts mācību gads, kas nozīmē, ka skola papildus nodrošina viņiem izglītības pasākumus. 16,7% no visiem izglītības vecuma romu bērniem mācās pēc speciālajām izglītības programmām, – tie ir bērni, kuriem ir redzes, dzirdes un citas problēmas. Bērni ievietoti šajās skolās tikai, ja ir konstatēta konkrēta nepieciešamība.

Saskaņā ar IZM sniegto informāciju, 2013.gadā plānotais finansējums romu izglītības jomā ir: 36,800 LVL 20 romu skolotāju palīgu darbības nodrošināšanai noteiktās pašvaldībās (Jelgavā, Jūrmalā, Jēkabpilī, Valmierā, Rūjienā, Kuldīgā, Ventspilī, Sabilē, Maltā, Talsu novadā, Limbažu novadā), 4180 LVL romu skolotāju palīgu četru dienu apmācību nodrošināšanai, 91,784 LVL mācīšanās palīgīdzekļu iegādei romu skolēniem.

2012.gadā biedrība „Izglītības iniciatīvu centrs” īstenoja vairākus pasākumus romu izglītības jomā.

Projekta „Skola un sabiedrība romu bērnu iekļaušanai”⁹ ietvaros ir veicināta romu bērnu iekļaušana izglītības sistēmā un romu vecāku un senioru integrācija sabiedrībā, apmācīti

⁹ Projekta mērķis ir sekmēt romu bērnu iekļaušanu un integrāciju vispārējās izglītības sistēmā un viņu ģimeņu, īpaši romu senioru, integrāciju sabiedrībā, veicinot sadarbību un starpkultūru dialogu sociālo atšķirību samazināšanai. Projekta mērķa grupa ir viena no Latvijā visvairāk diskriminētajām etniskajām grupām – romu bērni un romu seniori. Finansējums projektam piešķirts Latvijas un Šveices sadarbības programmas grantu shēma „NVO fonds” atklātā projektu konkursa ietvaros (07.12.2010. līguma Nr.2010.CH04/mac-41/17; kopējais finansējums ir 81426.42 LVL). Projekta īstenošanas laiks: 2011. gada 1. janvāris līdz 2012. gada 30. jūnijs. http://www.iic.lv/lv/projekti/skola_sabiedriba_apraksts.html (skatīts 18.03.2013.).

pedagogi un pašvaldību darbinieki, izveidotas vietējās iniciatīvas grupas, informēta sabiedrība, veicināta NVO un pašvaldību sektoru sadarbība, mazināti negatīvie stereotipi pret romiem, paaugstināts romu pašnovērtējums un rosināta viņu pilsoniskā aktivitāte. Projekta sadarbības partneri bija Jūrmalas pilsētas dome, Jelgavas pilsētas pašvaldības iestāde „Jelgavas izglītības pārvalde” un Talsu novada izglītības pārvalde.

2012.gadā projekta ietvaros ir rīkota ceļojošā izstāde „Skolas sabiedrība čigānu bērnu iekļaušanai: redzēt bērnu, nevis tautību!” un radošās diskusijas par romu izglītības problemātiku notika Jēkabpilī, Talsos, Jelgavā, Jūrmalā un Valmierā, kur varēja arī iepazīties ar romu bērnu un jauniešu darbiem par romu kultūru un vēsturi Latvijā.

2011./12. mācību gadā septiņu skolotāju palīgu romu darbība tika nodrošināta sadarbībā un ar vairāku pašvaldību atbalstu, kā, piemēram, Talsu, Limbažu, Jēkabpils, Jelgavas, Jūrmalas, Valmieras, Rūjienas atbalstu (no tiem piecu skolotāju palīgu darbību nodrošināja projekta „Skola un sabiedrība romu bērnu iekļaušanai” ietvaros, un divu skolotāju palīgu darbību nodrošinājis nodibinājums „Sorosa Fonds - Latvija”¹⁰).

Projekta rezultātā arī:

- apmācīti 196 pedagogi un pašvaldību pārstāvji darbam skolās un sabiedrībā romu izglītības un integrācijas veicināšanai;
- iekārtotas trīs multikulturālas klases un trīs romu vecāku un senioru atbalsta centri - Jelgavas 4.pamatskolā, Jūrmalas pilsētas Mežmalas vidusskolā, Valdemārpils vidusskolā;
- piecās projekta bāzes mācību iestādēs 2011./2012. mācību gadā kopumā iekļauti 109 romu bērni;
- balstoties uz projektā iesaistīto pašvaldību, iestāžu un organizāciju pieredzi un ieteikumiem, izstrādātas „Rekomendācijas pašvaldībām, kurās dzīvo čigānu ģimenes”.¹¹

2012.gadā biedrība „Izglītības iniciatīvu centrs” turpināja īstenot projektu „Skolotāju sagatavošana romu skolēnu iekļaušanai”,¹² ko finansiāli atbalstīja nodibinājums „Sorosa Fonds - Latvija” (14 000 eiro). Projekta aktivitātes bija virzītas uz skolotāju sagatavošanu darbam ar romu bērniem, iekļaujošas izglītības pieejamības veicināšanai. Projekta ietvaros izstrādāti trīs pedagogu tālākizglītības semināri: „Izglītība sociālajam taisnīgumam”, „Multikulturāla izglītība: čigānu bērns skolā” un „Skolotāja darbs klasē ar čigānu (romu) bērniem”, kuros sešās vietās Latvijā kopumā bija apmācīti ap 150 pirmsskolas un skolu pedagogi, sagatavojot viņus darbam ar romu bērniem un ģimenēm. Pedagogi un izglītības iestāžu vadītāji saņēma arī konsultatīvu atbalstu, lai veicinātu iekļaujošās izglītības nodrošinājumu romu bērniem. 2012.gadā projekta ietvaros notika 16 pedagogu tālākizglītības semināri Rīgā, Jūrmalā, Sabilē (pieaicinot Kandavu), Daugavpils novadā (pieaicinot Ilūkstes un Krāslavas novadus), Jēkabpilī (pieaicinot Pļaviņas) un Jelgavā (pieaicinot Dobeli). Projekta ietvaros ir izstrādāts metodiskais materiāls skolotāju palīgiem romiem “Rokasgrāmata skolotāju palīgiem-čigāniem” (28 lapas),¹³ kurā ir pieejama informācija par skolotāja palīga

¹⁰ Vairāk par nodibinājuma „Sorosa Fonds - Latvija” atbalstu skatīt <http://www.sfl.lv/public/30336.html> (skatīts 18.03.2013.).

¹¹ http://www.iic.lv/lv/projekti/skola_sabiedriba_rekomendacijas.pdf

¹² Projekta mērķi bija pārvarēt skolu segregāciju attiecībā pret čigānu bērniem, veicinot roma bērnu iekļaušanu un sekmes vispārējās izglītības sistēmā Latvijā; veicināt kvalitatīvu, romu izglītības vajadzībās balstītu, izglītības pakalpojumu nodrošināšanu. Projekta norises laiks: 2011.gada 7.oktobris - 2012.gada 28.septembris. Vairāk informācijas skatīt http://www.iic.lv/lv/projekti/ssrsi_seminari.html; <http://www.sfl.lv/public/30336.html> (skatīts 18.03.2013.).

¹³ Metodiskais materiāls pieejams http://issuu.com/iic_daiga/docs/rokasgramata_skolot_ju_pal_giem_ig_niem?mode=window&backgroundColor=%23222222 (skatīts 15.03.2013.).

roma darba specifiku un uzdevumiem, kā arī prasībām un pienākumiem, strādājot izglītības iestādē, atspoguļota labā prakse sadarbības veidošanai starp skolu un romu ģimenēm.

Turklāt 2012.gadā nevalstiskā organizācija „Izglītības iniciatīvu centrs” izstrādāja informatīvo ceļvedi „Iekļaujot čigānu skolēnus” (62 lapas) valsts budžeta finansētā atklātā projektu konkursa „Integrācijas pasākumi 2011” ietvaros. Projekta mērķis bija veicināt romu etniskās un kultūras savdabības saglabāšanu un iepazīšanu skolās, sekmējot sadarbību un starpkultūru dialogu kultūras un sociālo atšķirību samazināšanai.

Projekta ideja nāca no pašiem skolotājiem, kuriem trūkst informācijas un zināšanu par romu kultūras un sociālās dzīves pamatelementiem, mentalitāti un ikdienas dzīves normām. Izstrādātajā elektroniskajā palīgmateriālā ir pieejama informācija par romu kultūru un vēsturi, informācija skolotāju metodoloģiskajam darbam ar romu bērniem multikulturālā vidē; tas ir palīglīdzeklis, kā veidot sadarbību ar romu vecākiem un skolotāju palīgiem. Šo materiālu pēc nepieciešamības ir iespējams papildināt un uzlabot.

Ceļvedis plašai sabiedrībai ir pieejams biedrības mājas lapā http://issuu.com/iic_daiga/docs/celvedis_izgl_iest?mode=window&backgroundColor=%23222222; <http://www.iic.lv/lv/publikacijas.html>) un ir izsūtīts izglītības iestādēm, kurās mācas romu bērni.

2012.gadā biedrība „Skola visiem” projekta „Romu skolēnu vecāku un viņus atbalstošo profesionāļu izglītošanas programmas Sabiles vidusskolā”¹⁴ ietvaros organizēja lekcijas, galvenokārt, romu skolēnu vecākiem, šādās programmās: „Angļu sarunu valoda”, „Prasmīgās rokas”, „Ievads datorapmācībā”, „Ievads projektu sagatavošanā” un „Dzīves prasmju skola”. Projektu finansiāli atbalstījis nodibinājums „Sorosa Fonds - Latvija” (5 000 eiro).

Jelgavas pilsētas dome attīstīja jau iesākto darbību romu integrācijas jomā, nodrošinot finansiālu atbalstu vietējai romu nevalstiskai organizācijai, īstenojot projektus romu izglītības līmeņa paaugstināšanai un sociālai iekļaušanai. Piemēram, 2012.gadā romu tautības sagatavotajiem speciālistiem ir nodrošināts darbs vietējās izglītības iestādēs – Jelgavas pirmsskolas izglītības iestādē „Pasaciņa” un Jelgavas 4.vidusskolā. Šie speciālisti darbojās iekļaujošās klasēs, kur romu bērni mācās kopā ar citu tautību bērniem, sniedzot romu skolēniem morālu un psiholoģisku atbalstu, veicinot viņu motivāciju un adaptāciju sociālai videi, sadarbojoties ar romu kopienas (ģimenēm) un skolu.

2012.gadā Latvijas NVO fonda valsts budžeta programmas sabiedrības saliedēšanai „Ārpusskolas pasākumu programma”¹⁵ ietvaros ir īstenotas aktivitātes, kur viena no mērķgrupām bija arī romi:

1) Tradicionālās kultūras biedrība „Mantojums” īstenoja projektu „Draugus iegūst kopīgā darbā”, kura tēma – sabiedrības vienotības (integrācijas) veicināšana, kas balstīta uz latviešu un romu etnisko kultūras tradīciju vērtību iepazīšanu un popularizēšanu.¹⁶ Projektā tika iesaistītas Limbažu novada Lādezera pamatskolas folkloras kopa, Limbažu mākslas skolas un Ventpils vakara vidusskolas romu tautības skolēni. Projekta ietvaros kopīgi tika

¹⁴ Projekta mērķi ir nodrošināt atbalsta pasākumus romu skolēnu vecākiem un vecvecākiem nolūkā sekmēt romu skolēnu motivāciju mācīties un mācību sasniegumu uzlabošanu, nodrošināt psiholoģisku atbalstu romu skolēnu vecākiem, sagatavojot bērnus skolai. Vairāk par projektu skatīt <http://www.sfl.lv/public/30404.html>; <http://www.sabile.lv/2012/01/%E2%80%9ERomu-skolenu-vecaku-un-vinu-atbalstoso-profesionalu-izglitosanas-programmas-sabiles-vidusskola%E2%80%9D/> (skatīts 15.03.2013.).

¹⁵ Vairāk informācijas par valsts budžeta „Ārpusskolas pasākumu programmu” SIF mājas lapā http://www.lsif.lv/index.php?view=category&id=377&Itemid=30&option=com_content&lang=lv (skatīts 15.03.2013.).

¹⁶ Vairāk informācijas par projektu „Draugus iegūst kopīgā darbā” http://www.lsif.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=7725&Itemid=125&lang=lv (skatīts 15.03.2013.).

sagatavota muzikāla koncertizrāde „Brālītis, māsiņas un viņu draugi”, kas tika izrādīta Ventspilī un Limbažos. Projektam piešķirtais finansējums 6 533,33 LVL.

2) Biedrība „Izglītības iniciatīvu centrs”, sadarbībā ar Jēkabpils valsts ģimnāziju un Jēkabpils 2.vidusskolu ir īstenojusi projektu „Impulss nākotnei”.¹⁷ Projekta mērķa grupa ir dažādu etnisko grupu, t.sk. romu bērni un jaunieši vecumā no 14 līdz 20 gadiem no Zemgales un Latgales plānošanas reģiona. Projekta aktivitātēs piedalījās vismaz 100 skolēni, kas mācās dažādās Jēkabpils un Līvānu izglītības iestādēs, t.sk. pieci romu tautības bērni un jaunieši. Projekta īstenošanas laikā notika vairāki izglītojoši ārpuskolas pasākumi dažādu etnisko grupu jauniešiem savstarpējai iepazīšanai, pārstāvēto etnisko grupu kultūras izzināšanai un jauniešu nacionālās un eiropeiskās identitātes stiprināšanai un pašapziņas paaugstināšanai (piemēram, iedzīvotāju atmiņu pierakstīšana, video veidošana, sporta, dažādu tautu deju pasākumi).

Valsts budžeta atbalstīto saliedētības pasākumu ietvaros LNB Bērnu literatūras centrs ir īstenojis lasīšanas veicināšanas programmu „Bērnu un jauniešu žūrija” Latvijas pašvaldību publiskajās bibliotēkās, diasporā un mazākumtautību skolās. Programmas aktivitāšu mērķis bija uzlabot lasīšanas, valodas lietošanas un diskusiju prasmes 6-14 gadu veciem bērniem, t.sk. romu bērniem.¹⁸ Tika īstenotas šādas programmas aktivitātes: grāmatu lasīšanas pasākumi; radošās darbnīcas četrās reģionālajās bibliotēkās; diskusijas par radošo darbnīcu rezultātiem un ieguvumiem; interaktīvas grupas par dažādām tēmām.

Kurzemes reģiona bibliotēkas (Ventspilī, Sabilē un Talsos) programmas aktivitātēs ir iesaistījušas arī romu bērnus, lai uzlabotu to iekļaušanu izglītības iestādes sociālajā vidē un veicinātu starpkultūru dialogu starp romu un citu tautību bērniem. Piemēram, 62 romu bērni vecumā no 7-14 gadiem piedalījās dažādās programmas aktivitātēs Ventspils bibliotēkā – lasījuši grāmatas romu un latviešu valodā, dalījās pārdomās un apsprieda savus iespaidus ar citiem bērniem, ka arī prezentēja savu sasniegumus. Tāpat romu bērni un viņu vecāki bija aktīvi iesaistījušies programmas aktivitātēs Talsu pamatskolas bibliotēkā.

Veselības joma

Lai uzlabotu Latvijas iedzīvotāju veselības stāvokli, VM izstrādā veselības politiku sabiedrības veselības, veselības aprūpes un farmācijas jomā, organizē un koordinē veselības politikas īstenošanu. Veselības aprūpes pakalpojumu saņemšanas kārtību nosaka 2006.gada 19.decembra Ministru kabineta noteikumi Nr.1046 „Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība”, un tie vienādi attiecas uz visiem Latvijas iedzīvotājiem, neatkarīgi no etniskās piederības.

Ņemot vērā romu zemo izglītības līmeni un nodarbinātības līmeni, kā arī sabiedrībā pastāvošo neiecietību pret šo etnisko grupu, romiem ir zemāki ienākumi, kas var apgrūtināt viņu pieeju medicīniskajiem pakalpojumiem.¹⁹ Lai aizsargātu iedzīvotājus ar zemiem ienākumiem, 2006.gada 19.decembra Ministru kabineta noteikumu Nr.1046 „Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība” 10.17.punkts paredz, ka, trūcīgās personas, kas par tādām atzītas saskaņā ar normatīvajiem aktiem par kārtību, kādā ģimene vai atsevišķi dzīvojoša persona atzīstama par trūcīgu, ir atbrīvotas no pacienta iemaksas un tiesības saņemt valsts apmaksātus veselības aprūpes pakalpojumus bez maksas. Savukārt Pacientu tiesību

¹⁷ Projekta mērķis ir veicināt dažādu tautību bērnu un jauniešu sadarbību, pilsonisko līdzdalību un piederību savai pilsētai un valstij, mērķtiecīgi kopā darbojoties, iepazīstot un popularizējot dažādu etnisko grupu kultūras elementus. Vairāk informācijas par projektu skatīt <http://www.iic.lv/lv/projekti/impulss.html> (skatīts 15.03.2013.).

¹⁸ Vairāk par aktivitāti skatīt http://www.bibliotekas.lv/cb_web/index.php?option=com_content&view=category&id=59&Itemid=103 (skatīts 15.03.2013.).

¹⁹ Čigānu stāvoklis Latvijā. Rīga: Latvijas Cilvēktiesību un etnisko studiju centrs, 2003.

likuma 3.panta otrā daļa nosaka, ka nodrošinot pacienta tiesības, aizliegta atšķirīga attieksme atkarībā no personas rases, etniskās izcelsmes, ādas krāsas, dzimuma, vecuma, invaliditātes, veselības stāvokļa, reliģiskās, politiskās vai citas pārliecības, nacionālās vai sociālās izcelsmes, mantiskā vai ģimenes stāvokļa vai citiem apstākļiem. Atšķirīga attieksme ietver personas tiešu vai netiešu diskrimināciju, personas aizskaršanu vai norādījumu to diskriminēt.

Saskaņā ar likumdošanā noteikto, veselības aprūpes pakalpojumi tiek nodrošināti visiem Latvijas iedzīvotājiem, neatkarīgi no etniskās izcelsmes, sociālā stāvokļa, juridiskā statusa un citiem faktoriem. 2012.gadā veselības veicināšanas pasākumi organizēti vairākām sabiedrības grupām, tai skaitā iekļaujot romus, taču atsevišķi pasākumi tikai romiem veselības veicināšanā netika īstenoti.

Dalība starptautisko organizāciju aktivitātēs:

KM pārstāvis regulāri piedalījās EK rīkotajos Nacionālo romu kontaktpunktu un EP *Ad hoc* ekspertu komitejas romu jautājumos sanāksmēs.

2012.gadā 22.martā KM pārstāvis piedalījās Eiropas Romu platformas (*The European Platform for Roma Inclusion*) ārkārtējā sanāksmē Briselē, ko organizēja EK Tieslietu ģenerāldirektorāts. Sanāksmes mērķis bija konsultēties ar ES dalībvalstīm par nacionālo stratēģiju romu integrācijai izvērtēšanas procesa gaitu, kā arī diskutēt par šo stratēģiju īstenošanu, tās ilgtspējīgumu un taustāmo rezultātu nodrošināšanu.

Sanāksmes secinājumu kopsavilkums:

- 1) Ar nacionālajām stratēģijām vien nepietiktu, lai atrisinātu visas problēmas, ar kurām saskārās romi ES. Ir nepieciešami konkrēti pasākumi, lai atrisinātu šīs problēmas un savlaicīgi novērtētu ietekmi uz situācijas uzlabošanu.
- 2) Attīstīt efektīvu monitoringa mehānismu, lai būtu iespējams novērtēt politikas rezultātus; monitoringa ir neatņemama daļa no politikas īstenošanas. Turklāt ir problemātiski izstrādāt konkrētus politikas novērtēšanas indikatorus, kas būtu attiecināmi uz visām ES dalībvalstīm, jo situācijas atšķiras katrā dalībvalstī.
- 3) Trūkst vienotas pieejas finanšu resursu mobilizēšanai, lai efektīvāk īstenotu romu integrācijas politiku ES valstīs. Turklāt ir būtiski romu NVO nodrošināt pieeju ES struktūrfondiem.
- 4) Attīstīt horizontālās sadarbības un koordinācijas sistēmu romu integrācijas stratēģiju efektīvai īstenošanai.
- 5) Stiprināt nacionālā kontaktpunkta institucionālo kapacitāti, atbalsot arī politiski.
- 6) Veicināt romu kopienas pārstāvju līdzdalību romu integrācijas stratēģijas īstenošanā un uzraudzībā. Kā arī veicināt sadarbību starp iesaistītajām pusēm, kas tiktu balstīta savstarpējā uzticībā un cieņā.

2012.gadā no 2. līdz 3. oktobrim KM pārstāvis piedalījās Nacionālo romu kontaktpunktu (*The National Roma Contact Points*) sanāksmē Briselē, kuras mērķis bija nostiprināt sadarbību starp EK un ES dalībvalstīm kopējas nacionālo romu integrācijas stratēģijas efektīvai īstenošanai, kā arī apspriest EK pirmajā progresa ziņojumā par ES dalībvalstu stratēģijām²⁰ ietvertas rekomendācijas ES dalībvalstīm, lai uzlabotu nacionālo stratēģiju ilgtspējīgumu un taustāmu rezultātu nodrošināšanu.

²⁰ Publicēts š.g. 21.maijā, http://ec.europa.eu/justice/discrimination/files/com2012_226_en.pdf (skatīts 15.03.2013.). Tāpat Eiropas Romu Politiskā koalīcijas (*European Roma Policy Coalition*) analizē par ES dalībvalstu nacionālo stratēģijām, tai skaitā par Latviju, nav konstatētas ievērojamas nepilnības vai neatbilstība kopējam ES romu stratēģijas ietvaram, http://www.ergonet.org/media/userfiles/media/Final%20ERPC%20Analysis%2021%2003%2012_FINAL.pdf (skatīts 15.03.2013.).

Saskaņā ar minēto EK progresa ziņojumu Latvijas nacionālais pasākumu kopums atbilst EK pieņemtajiem romu integrācijas pamatprincipiem un ES romu stratēģijas ietvaram.

Vienlaikus EK aicināja Latviju:

- 1) Pievērst lielāku uzmanību pirmsskolas un pieaugušo izglītības veicināšanai;
- 2) Vairāk piesaistīt pašvaldības īpaši nodarbinātības un sociālo mājokļu jomā;
- 3) Īstenot pasākumus, lai atvieglotu romu reģistrētu pašnodarbinātību;
- 4) Regulāri mērīt romu pieejamību romu veselības jomai;
- 5) Atjaunot datus, kas izmantoti pasākumu kopumā;
- 6) Nodrošināt skaidrāku finansējuma programmu, lai īstenotu pasākumu kopumu.

Sanāksmes secinājumi un ieteikumi turpmākajai darbībai bija šādi:

- 1) Motivēt sabiedrību un politiskās organizācijas fokusēt uzmanību uz romu situācijas uzlabošanu, it īpaši ekonomiskās krīzes laikā.
- 2) Informēt un skaidrot nacionālā līmenī romu integrācijas politikā īstenošanā iesaistītajām pusēm par tās atbildību un pienākumiem.
- 3) Risināt problēmu ar situācijas un politikas progresa monitoringa nodrošināšanu.
- 4) Attīstīt sadarbību starp atbildīgajām valsts iestādēm un pašvaldībām un tās iestādēm dažādos līmeņos, iesaistot dažādas romu kopienās pārstāvjus, ka arī veicināt sadarbības tīkla izveidi pašvaldības mērogā.
- 5) Nodrošināt informatīvu izklāstu par romu integrācijas politikas īstenošanu pieejamā valodā.

2012.gadā no 22.maija līdz 25.maijam KM pārstāvis piedalījās *Ad hoc* ekspertu komitejas romu jautājumos (Ad hoc Committee of Experts for Roma Issues - CAHROM) trešajā sanāksmē Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikā, kurā tika apspriesti aktuālie jautājumi par romu integrācijas politikas attīstību EP līmenī.

Sanāksmes laikā tika apspriesti šādi jautājumi:

- 1) Par romu sociālo mājokļu problemātiku (savu pieredzi prezentēja Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika, Bosnija un Hercegovina, Horvātija un Spānija);
- 2) Saistībā ar romu izglītību un segregāciju (savu pieredzi prezentēja Nīderlande, Zviedrija, Ungārija un Spānija), ka arī bija izdiskutēta ROMED programmas ietvaros romu mediācijas prakses pieredze, tās ieguvumi un rezultāti;
- 3) Par lokālo un reģionālo autoritāšu lomu un pienesumu nacionālās romu integrācijas stratēģijas īstenošanā (savu pieredzi prezentēja Moldova, Somija, Rumānija un Slovēnija);
- 4) Par kampaņas „DOSTA!” aktualitātēm un plānoto pasākumu programmu;
- 5) Par organizācijas PACE (*Council of Europe Parliamentary Assembly*) ziņojumu par romu pārvietošanas brīvību un migrāciju, kā arī ar šo jomu saistītajiem jautājumiem.

Komitejas sanāksmē Latvijas pārstāvis izteica velmi piedalīties EP *Ad hoc* ekspertu komitejas romu jautājumos sekretariāta rīkotajā labās prakses apmaiņas pasākumā par romu izglītības problemātiskajiem jautājumiem.

Minētajā labās prakses apmaiņas pasākumā, kas notika 2012.gada no 24.oktobra līdz 26.oktobrim, Somijā, kā eksperts no Latvijas piedalījās Sarmīte Joma, Jelgavas pašvaldības iestādes „Jelgavas izglītības pārvalde” galvenā speciāliste pirmsskolas izglītības jautājumos. Pasākumā tika skatīti tādi jautājumi, kā iekļaujošā izglītība, skolotāju palīgu prakse, izglītību priekšlaicīgi pametušo skolēnu problēma, meiteņu mācību problemātika. Pirmais informācijas kopsavilkums tika prezentēts komitejas ceturtajā sanāksmē 2012.gada novembrī Strasbūrā. Apmainoties viedokļiem par vizīti ir konstatēts, ka Somijas un Latvijas pieredze romu izglītības jomā ir ļoti līdzīga, - tā ir jāizvērtē un turpmāk jāattīsta kā labā prakse EP kontekstā. Tematiskās grupas apmaiņas brauciena pilns informācijas apkopojums tiks prezentēts komitejas piektajā sanāksmē 2013.maijā Strasbūrā.

2012.gadā no 28.novembra līdz 30.novembrim KM pārstāvis piedalījās *Ad hoc* ekspertu komitejas romu jautājumos ceturtajā sanāksmē Strasbūrā, kurā tika apspriesti aktuālie jautājumi par romu integrācijas politikas attīstību EP līmenī.

Sanāksmes laikā tika apspriesti šādi jautājumi:

- 1) Par nākotnes tematiskajām prioritātēm romu integrācijas jomā, piemēram, ceļotāju (*travellers*) iekļaušanu; praksi saistībā ar romu kā ES pilsoņu likumīgo uzturēšanos valstī; par romu kultūras, valodas un vēstures jautājumiem, romu identitātes stiprināšanu.
- 2) Par tematiskās vizītes rezultātiem saistībā ar romu segregāciju izglītības jomā (apkopojumu prezentēja Čehija un Slovākija).
- 3) Par ES ietvaru romu integrācijas nacionālo stratēģiju īstenošanas aktualitātēm un plānotajiem pasākumiem, piemēram, par progresu ziņojumā sagatavošanu un publiskošanu 2013.gada pavasarī. Šajā ziņojumā tiks iekļautas rekomendācijas ES dalībvalstīm romu integrācijas politikas uzlabošanai, turklāt arī attiecībā uz monitoringa jautājumiem. Tās tika sagatavotas apkopojot informāciju gan no ES dalībvalstu nacionālajiem ekspertiem, gan no NVO „ēnu ziņojumiem”, kā arī no dažādām starptautiskajām organizācijām.
- 4) Par romu autoritāšu ietekmi uz romu sociālās iekļaušanas procesu. Kā uzskata vairāki EP dalībvalstu eksperti (Polija, Vācija), bieži vien romu kopienas līderu loma integrācijas procesa veicināšanā ir neskaidra un ir pat pretēja nacionālajā stratēģijā definētajiem mērķiem un uzdevumiem. Tāpēc šie kopienas pārstāvji nav jāuzskata par vienīgo romu kopienas interešu un viedokļu reprezentāciju.
- 5) Par romu sociālās iekļaušanu un pārrobežu migrāciju. Francijā un Rumānijā informēja sanāksmes dalībniekus par veiktajiem pasākumiem, lai mazinātu Rumānijas romu migrācijas plūsmu uz Franciju un repatriāciju atpakaļ uz Rumāniju, kā arī par darbībām romu sociālās iekļaušanas jomā.

Cita informācija

2012.gadā EK nodarbinātības un sociālās solidaritātes programmas „PROGRESS 2007-2013” ietvaros SIF sadarbībā ar KM ir izstrādājis un iesniedzis projektu „Dažādi cilvēki. Atšķirīga pieredze. Viena Latvija”, kurā ir paredzētas arī iniciatīvas romu integrācijai. Piemēram, pasākumi, lai palielinātu sabiedrības informētību par romu stāvokli valstī un veicinātu romu iekļaušanos sabiedrībā: 1) Latvijas labās prakses romu integrācijā izglītības jomā apzināšana un nodošana starptautiskā līmenī; 2) Apaļā galda diskusijas, lai veicinātu romu iekļaušanu un izglītības līmeņa paaugstināšanu (5 reģionos ar 30 dalībniekiem katrā). Visi pasākumi tiks īstenoti piesaistot romu kopienas pārstāvjus, tai skaita skolotāju palīgus romus.

Kopējais projekta finansējums ir 304 117,56 eiro (213 735,04 LVL), no kura EK finansējums ir 223 275 eiro (156 918 LVL). Projekta pieteikums izveidots balstoties uz KM vadītās darba grupas izstrādāto ietvardokumentu un EK programmas vadlīnijām un uzstādījumiem. Projektu konkursa rezultāti būs zināmi tikai 2013.gada pirmajā pusē.

2012.gadā romu integrācijas politikā iesaistītajām pusēm tika nodrošināta informācija par iespējām pieteikties projektu konkursos uz valsts budžeta un ES finansējuma apgušanu romu integrācijai. Piemēram, KM informēja Romu integrācijas politikas īstenošanas konsultatīvo padomes locekļus par EK Tieslietu direktorāta Nediskriminācijas un romu politikas koordinācijas nodaļas sagatavoto informatīvo kopsavilkumu par ES finansējuma saņemšanas iespējām romu integrācijas projektiem. Šis informatīvais kopsavilkums ir publicēts arī SIF mājas lapā.

SIF informēja padomes locekļus par iespējām saņemt finansējumu EEZ finanšu instrumenta 2009. - 2014. „NVO fonds” ietvaros. Viena no NVO darbības atbalsta

programmas apakšprogrammām ir mērķēta uz rasisma, ksenofobijas un diskriminācijas ierobežošanu. Savukārt NVO projektu programma ir vērsta uz sociālā sektora aktivitātēm (tai skaitā uz atbalstu sociālās atstumtības riskam pakļautajiem bērniem un jauniešiem), kā arī uz vienotas sabiedrības izveidi (tai skaitā atbalstam starpkultūru dialogam un mazākumtautību integrācijai, atbalstam aktivitātēm, kas sekmē cilvēktiesību ievērošanu, iecietības veicināšanu un mazina ksenofobiju, diskrimināciju un naidīgu runu, arī romu diskrimināciju). Speciāli romu organizācijām šajās finanšu programmās finansējums netika paredzēts.

2012.gadā novembrī KM sagatavoja un sniedza informācijas apkopojumu EK par sasniegto progresu 2012.gadā, īstenojot Latvijas romu integrācijas politikas pasākumu kopumu.

D.Kretalovs, 67330312
Deniss.Kretalovs@km.gov.lv